

ULUSLARARASI KATILIMLI "ERZİNCAN JEOLJİK VE KÜLTÜREL MİRAS" ÇALIŞTAYI
18-20 HAZİRAN 2026
KEMALİYE'NİN JEOLJİSİ, DOĞA DEĞERLERİ, ANTROPOJENİK
TEHLİKELER VE KORUMA STATÜSÜ

Eşref Atabey

Jeoloji Yüksek Mühendisi – Tıbbi Jeoloji Uzmanı
Sorumlu Yazar: esrefatabey@gmail.com

ÖZ

Kemaliye, yalnızca Erzincan'ın değil, Anadolu'nun da en özgün yerleşimlerinden biridir. Fırat Havzası içinde yer alan bu coğrafya; sarp dağları, derin vadileri, eşsiz kanyonları ve zengin biyolojik çeşitliliği ile dikkat çekmektedir. Doğanın milyonlarca yıl süren jeolojik evriminin şekillendirdiği bu alan, aynı zamanda insanlık tarihinin farklı dönemlerine tanıklık etmiş bir kültür coğrafyasıdır. Bu nedenle Kemaliye'yi anlamak, bir bakıma Anadolu'nun doğal ve kültürel tarihini anlamak demektir.

Kemaliye, Munzur Dağları'nın batı bölümü, Fırat'ın Karasu Nehri kolu üzerinde, derin vadinin batı yamacında kurulmuş, muhteşem doğa güzelliği olan bir yerdir. Kemaliye'yi özel kılan; jeolojik yapısı, coğrafi konumu, muhteşem doğası, Karasu Nehri'nin Munzur kireçtaşı kütlesini kazıyarak oluşturduğu kanyonu, fauna ve florası, doğa tarihi ve kültürüdür.

Kemaliye'nin en önemli tarihi değerleri Dilli Vadisi eski Türk izleri, Roma yolu, eski yapılardan kale kalıntılarıdır. Kemaliye kültürel değerler bakımından hayli zengindir. Prof. Dr. Ali Demirsoy Doğa Tarihi Müzesi, Taşyolu, Kemaliye Evleri, Kapı Tokmakları, Mani Yolu, Kemav Kültür Evi, Kemaliye Etnografya Müzesi, Apçağa Ahmet Kutsi Tecer Kültür Evi, Ocak Köyü Ali Gürer Müzesi, Çit Köyü Enver Gökçe Müzesi, Karakoçlu Tarım Müzesi, Taş Duvarlar, Kemaliye Gazenne Dokuması önemli kültürel değerleridir. Kemaliye ilçesinin kurulduğu alan ülkemizi doğu-batı doğrultusunda kateden "Toroslar" dağ zincirinin doğu bölümünde yer alır. Bu bölge özel olarak Munzur Dağları olarak adlandırılır. Kemaliye ve civarı Toros orojenik kuşağının kuzeydoğu ucunda yer alan Munzur Dağları kesiminde yer alır.

Kemaliye'yi çevreleyen kireçtaşı kütlelerine adını veren Munzur Kireçtaşı 225 ile 65 milyon yıl arası Geç Triyas-Geç Kretase'de bölgeyi kaplayan denizde çökelmiştir. Kemaliye ilçe merkezinin bulunduğu alan ise 70 milyon yıl önce Geç Kretase'de oluşmuştur.

ULUSLARARASI KATILIMLI "ERZİNCAN JEOLJİK VE KÜLTÜREL MİRAS" ÇALIŞTAYI 18-20 HAZİRAN 2026

Gözaydın, Ağıl, Dilli, Harmankaya köyleri ile kuzeyindeki Salihli ve Karakoçlu çevresinde bölgedeki 65 milyon yıl yaşlı eski okyanusun kapanmasının kalıntıları olan ofiyolitik kayalar bulunur. Gözaydın köyü civarı, Karakoçlu ve Salihli köyü batısında ve Kabataş köyü güney doğusunda Eosen-Geç Miyosen 55 ile 5 milyon yıl arası yaşlı sedimanter ve volkanik kayalar görülmektedir. Bölge, 40 milyon yıl öncesinden başlayarak, sonra tekrar 17 ile 15 milyon yıl önce ve son olarak 5 milyon yıldan bu yana tektonik hareketleriyle yükselmektedir. Munzur Dağları son 5 milyon yıldan bu yana deniz seviyesine göre 2000, hatta 3000 m yükselmiştir. Eğin Dağı, Harmancık Tepe yüksekliği 2149 m'dir. Munzur Dağları'nın bu yükselmesi sırasında faylar, kırıklar oluşmuş, bu kırıklar boyunca 1.8 milyon yıl ve Günümüz arası Kuvaterner Döneminde akarsuların, Karasu Nehrinin oluşturduğu derin kanyonlar gelişmiştir.

Miyosen sonrası dönemde gelişmiş tektonik olaylar, bölgede dik yamaçlı derin vadilerin, iyi gelişmiş karstlaşma yapılarının ve su kaynaklarının çıkışını denetlemiştir. Bu hareketlerin izleri en iyi Munzur kireçtaşında gözlemlenir. Sert topoğrafik çıkıntılar ve Karanlık Kanyonu bu etkiyle oluşmuş yapılar arasındadır. Sarıçiçek Platosu'ndaki Munzur Kireçtaşında dolin ve düden yapıları gelişmiştir. Bu alanlar zengin fauna ve florasıyla, baharda açan kır çiçekleriyle muhteşemdir. Resifal ve platform tipi karstik kireçtaşları genel yapıyı oluşturur.

Kemaliye jeolojik yapısı, doğası, tarihi ve kültürel özellikleri nedeniyle bölge ve Türkiye için önemli bir konumdadır. Ancak Kemaliye'nin bu değerleri uzun zamandan bu yana madencilik tehdidi altındadır.

Kemaliye kuzeyden, kuzeydoğudan, batıdan ve güneybatıdan adeta kuşatılmış durumdadır. Kemaliye'nin jeolojik, morfolojik özelliği bozulacak, doğa tahrip olacak, tarihi ve kültürel değerleri tamamen ortadan kalkacak; Kemaliye'nin bir değeri ve özelliği kalmayacaktır. En önemli özelliği olan Cittaslow şehir kimliği tehlikeye girecektir.

Kemaliye jeolojik özellikleriyle, doğa yapıları, bitki ve hayvan türlerine sahip oluşuyla, geleneksel tarihi ve kültürel değerleriyle korunması gereken ayrıcalıklı bir yerdir. Sarıçiçek Platosu Subatan ve Hotar Mevkileri-Kemaliye çevresi Sit Alanı ilan edilmelidir. Sarıçiçek Platosu Subatan ve Hotar Mevkileri (Kemaliye-Erzincan) Öneri Doğal Sit Alanı; sahip olduğu

ULUSLARARASI KATILIMLI "ERZİNCAN JEOLJİK VE KÜLTÜREL MİRAS" ÇALIŞTAYI 18-20 HAZİRAN 2026

doğal yaşam alanları, flora ve fauna çeşitliliği, jeolojik ve peyzaj değerleri açısından önemli bir bölgedir.

Kemaliye'nin değerlerinin korunması için madencilik faaliyetlerine izin verilmemelidir. Kemaliye yalnızca miras olarak kalmış geçmişin hatırası değil, gelecek kuşaklara bırakılması gereken bir doğa ve kültür emanetidir.

Anahtar Kelimeler: Kemaliye, jeoloji, doğa değerleri, koruma statüsü, madencilik

GEOLOGY OF KEMALİYE, NATURAL VALUES, ANTHROPOGENIC HAZARDS AND CONSERVATION STATUS

ABSTRACT

Kemaliye is one of the most unique settlements not only in Erzincan but also in Anatolia. Located within the Euphrates Basin, this geography is notable for its steep mountains, deep valleys, unique canyons, and rich biodiversity. Shaped by millions of years of geological evolution, this area is also a cultural geography that has witnessed different periods of human history. Therefore, understanding Kemaliye means, in a way, understanding the natural and cultural history of Anatolia. Kemaliye is a place of magnificent natural beauty, situated on the western slope of a deep valley, on the Karasu River branch of the Euphrates, in the western part of the Munzur Mountains. What makes Kemaliye special is; Kemaliye's geological structure, geographical location, magnificent nature, the canyon formed by the Karasu River eroding the Munzur limestone massif, its fauna and flora, natural history, and culture are all significant features of the region.

Kemaliye's most important historical assets include the Dilli Valley with its ancient Turkish traces, the Roman road, and the remains of ancient structures and castles. Kemaliye is quite rich in cultural values. The Prof. Dr. Ali Demirsoy Natural History Museum, Taşyolu (Stone Road), Kemaliye Houses, Door Knockers, Mani Road, Kemav Culture House, Kemaliye Ethnography Museum, Apçağa Ahmet Kutsi Tecer Culture House, Ocak Köyü Ali Gürer Museum, Çit Köyü Enver Gökçe Museum, Karakoçlu Agriculture Museum, Stone Walls, and Kemaliye Gazenne Weaving are all important cultural assets.

The area where the Kemaliye district is located lies in the eastern part of the Taurus Mountains, a mountain range that traverses Turkey from east to west. This region is

**ULUSLARARASI KATILIMLI “ERZİNCAN JEOLJİK VE KÜLTÜREL MİRAS” ÇALIŞTAYI
18-20 HAZİRAN 2026**

specifically called the Munzur Mountains. Kemaliye and its surroundings are situated in the Munzur Mountains, at the northeastern end of the Taurus orogenic belt.

The Munzur Limestone, which gives its name to the limestone masses surrounding Kemaliye, was deposited in the sea that covered the region between 225 and 65 million years ago during the Late Triassic- Late Cretaceous. The area where the Kemaliye district center is located was formed 70 million years ago during the Late Cretaceous. In the villages of Gözaydın, Ağıl, Dilli, Harmankaya, and around Salihli and Karakoçlu to the north, there are ophiolitic rocks, remnants of the closure of an ancient ocean 65 million years ago. Around Gözaydın village, west of Karakoçlu and Salihli villages, and southeast of Kabataş village, Eocene-Late Miocene sedimentary and volcanic rocks, aged between 55 and 5 million years, are found. The region has been uplifted by tectonic movements since 40 million years ago, then again between 17 and 15 million years ago, and finally over the last 5 million years. The Munzur Mountains have risen by 2000, even 3000 meters above sea level in the last 5 million years. Mount Eğin and Harmancık Peak have an altitude of 2149 meters. During this uplift of the Munzur Mountains, faults and fractures formed, and deep canyons, formed by rivers, including the Karasu River, developed along these fractures during the Quaternary period between 1.8 million years ago and the present day.

Post-Miocene tectonic events in the region have controlled the formation of steep-sided deep valleys, well- developed karst structures, and the emergence of water sources. The traces of these movements are best observed in the Munzur limestone. The rugged topographic protrusions and the Dark Canyon are among the structures formed by this influence. Doline and sinkhole structures have developed in the Munzur Limestone on the Sarıçiçek Plateau. These areas are magnificent with their rich fauna and flora, and wildflowers blooming in spring. Reef and platform-type karst limestones constitute the general structure.

Kemaliye holds an important position for the region and Turkey due to its geological structure, nature, history, and cultural characteristics. However, these values of Kemaliye have long been under threat from mining. Kemaliye is virtually surrounded from the north, northeast, west, and southwest. The geological and morphological features of Kemaliye will be disrupted, nature will be destroyed, and its historical and cultural values will completely

**ULUSLARARASI KATILIMLI “ERZİNCAN JEOLJİK VE KÜLTÜREL MİRAS” ÇALIŞTAYI
18-20 HAZİRAN 2026**

disappear; Kemaliye will lose all its value and distinctiveness. Its most important characteristic, its Cittaslow city identity, will be jeopardized.

Kemaliye is a privileged place that deserves protection due to its geological features, natural formations, plant and animal species, and traditional historical and cultural values. The Sarıçiçek Plateau Subatan and Hotar areas – the Kemaliye surroundings – should be declared a Natural Site. The Sarıçiçek Plateau Subatan and Hotar areas (Kemaliye-Erzincan) Proposed Natural Site is an important region in terms of its natural habitats, flora and fauna diversity, geological and landscape values. Mining activities should not be permitted to protect the values of Kemaliye. Kemaliye is not only a legacy of the past, but also a natural and cultural heritage that must be left to future generations.

Keywords: Kemaliye, geology, natural values, conservation status, mining